

Időtlenített időben

November, a halottak hónapja, az elmúlásra emlékeztet, s vele időnk múlására, annak végességére. Különböző kultúrák és gondolatrendszerek különbözőképpen szemlélték az időt — saját életüket és az emberi történelmet is. Voltak, akik hanyatlásként élték meg a történelmet: a múltba tekintettek, s az egykor-volt aranykor boldogságát várták volna vissza. Mások, idealista módon, a kor hányattatásaiból az eszmék időtlen világában kerestek menedéket. Sokan, az élet végességének nyomasztó tudatában, a halál birodalmát tekintették egyetlen hiteles valóságnak. Akadtak, akik — mint a nemrég letűnt marxista ideológia — valami földi paradicsom küzdésében látták a történelem igazi célját. Végül az újkor prófétája, Nietzsche meghirdette az „örök idő” programját: az időnek eszerint nincs se kezdete, se vége, se határideje, se célja — „örök”.

A Nietzsche által meghirdetett „örök idő” napjaink mindent elhomályosító valósága lett. Akárcsak a naiv gyermek: korunk is csak a jelent ismeri. A múltat feledi, a (távolabbi) jövővel nem gondol. A végpont felé tartó idő helyébe a haladás mítosza lépett. Az „új ember” — ahogy Johann Baptist Metz megjegyzi — „céltalan zarándok”, „útirány nélkül koborló nomád”, dionüszioszi „vagabund” lett, aki a múlt emlékezetét feledve immár saját kísérletének tárgya csupán. Az út célját jelölő táblákat eltüntették, a helyüket két oldalról bazárok foglalták el, megállásra, idejük „elmúlatására” csábítva az arra járókat, hogy így feledtessék velük eredeti úti céljukat, boldogulásuk egyetlen lehetőségét.

Van kiút e zsákutcából?

A választott nép a jövőbe tekintett: a végidőket várta, a boldog beteljesedést a megígért Messiással. Ez a várakozás jelentősen módosult Jézus eljövételével. A tanítványai felismerték benne a Messiást, az Istenfiát, s ez gyökeresen átalakította szemléletüket a jelenről és a jövőről is. Jézusban eljött az Isten Országá, de a várva várt megváltást Szenvédő Istenszolgaként, kereszthalálával hozta meg. A tanítványok ennek biztos tudatában tekintettek a jövőbe: a jelenbe kapaszkodva, halálára emlékezve, mégis reménnyel eltelve várták a Messiás második eljövételét s vele a történelem beteljesedését.

Jézus élete és kereszthalála kijelölte a történelem középpontját, második eljövele pedig rámutat annak végcéljára. A két pontot összekötő egyenes szabta meg számukra a történelem és vele az idő irányát, annak beteljesülést hozó végével együtt. Kettős eljövételének üzenete nem csupán a halál kijózanító valósága, hanem a megígért feltámadásé, a halálon túli életé is. A „memento mori” fájdalma a „memento vitae” reményével egészül ki. Ez a múltó, véges idő megmutatja a helyes irányt az időben vándorló embernek, értelmet és célt adva jelenének is.